

LBRIS

We know
books

Tudor PĂCURARU
Florian BICHIR

TÂRGU MUREȘ 1990: ZORI ÎNSÂNGERATE

Conflictele interetnice din 1989-1990
în dosarele CNSAS

București, 2021

PREFAȚĂ	5
CUVÂNT ÎNAINTE	15
I.IMPERIUL SCĂPĂTAT	
I.1. Dialectica grâului și a petrolului	22
I.2. Lovitura saudită-argentiniană	25
I.3. Austeritate, versiunea sovietică	26
I.4. Banul și socialismul	28
I.5. Cozile de topor	30
II.BACȘIȘUL SLUGILOR	
II.1 „Virradat” \ „Aurora zorilor”	34
II.2 Trădare la castel	40
II.3 Prețul iluziilor	44
II.4 <i>Modus Operandi System</i>	47
III.CÂNTECUL URII	
III.1 „Reformiștii” și victimizarea	52
III.2 Găsirea unui aliat în Occident.....	57
III.3. Glasul Uriei	60
III.4. Liste negre, liste albe	65
IV.TERORISM: MOD DE FOLOSIRE	
IV.1. <i>Societas scelerum</i>	70
IV.2. Exemplul cu șobolanul	73
IV.3. Șobolanul și ciocanul	80
IV.4. Cei 400 de la Bicske	87
IV.5. Identitatea de unică folosință	91
IV.6. Asklepios și leventzii săi	96

V.1. Marea tablă de șah	106
V.2. Pata din naștere	111
V.3. Scutelnici și operatori	120
V.4. Criza de încredere	122
V.5. „Vatra Românească”	127
V.6. Har-Kov	132
V.7. Realitatea paralelă	138
V.8. „Militarizarea”	148

VI.BEȚIA ZORILOR

VI.1. „Acum, pe ei, că suntem mulți!”	154
VI.2. „Aici și acum!”	158
VI.3. Detonatorul	163
VI.4. Miile de securiști erau... patru	165

VII.MAHMUREALA ZORILOR

VII.1. Socoteala de acasă	170
VII.2. Și socoteala din târg	173
VII.3. Marea Migrație	180
VII.4. Mahmureala de după	189
VII.5. Dolchstoss	197
VII.6. Concluzii	201
VII.7. Karma, bat-o vina!	209

I.1. Dialectica grâului și a petrolului (1927 – 1985)

Prin anii '80, criza sistemică a Uniunii Sovietice și, dincolo de aceasta, a întregului „Lagăr Socialist” devenise evidentă. Vorbind în fața Parlamentului britanic, președintele american Ronald Regan a expus magistral situația:

„Ironia este că, într-un fel, Karl Marx avea dreptate. Astăzi suntem martorii unei mari crize revoluționare, o criză în care cerințele ordinii economice sunt în conflict direct cu ordinea politică. Dar criza se petrece... la marxism-leninism acasă...”¹⁰

Criza sistemului sovietic avea mai multe cauze, dar o singură rădăcină profundă: **situația dezastruoasă a agriculturii**. Pare incredibil, dar un imperiu care stăpânea Ucraina, Rusia și Kazahstanul – una peste alta, 218 milioane de hectare de pământ arabil (!) – era incapabil să-și hrănească populația. Iar de la un deceniu la altul, situația în loc să se remedieze, se acutiza.

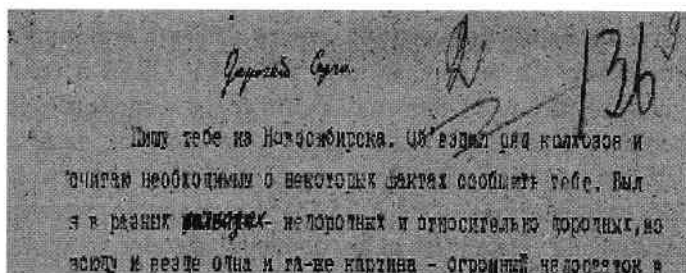
Totul a început în noiembrie 1927, când noul șef al Partidului Bolșevic, Iosif Vissarionovici Stalin, a lansat primul plan cincinal, având două direcții majore: industrializarea rapidă și colectivizarea agriculturii. Așa cum a mărturisit ulterior, într-un moment de mare sinceritate, prin colectivizare lumea satului urma să servească drept „*colonie internă*”¹¹ a cărei exploatare urma să ofere resursele necesare industrializării rapide. Prin

¹⁰ David Priestland – **Steagul roșu. O istorie a comunismului**, Ed. Litera, București 2019 p. 700.

¹¹ Pentru definiția actuală a conceptului, vezi Nadezhda K. Radina, Mariia V. Koskina - **Internal Colonization and the Phenomenon of Moscow-phobia in Russian Province Regions**, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu - **Sociologija i prostor**, 55 (2017) 209 (3), pp 271-296.

această strategie, regimul comunist continua și dezvolta mai vechea tradiție țaristă a „*colonizării interne*”¹². Efectele au fost de la bun început catastrofale, lucru cunoscut și tolerat ca un „preț inerent” de către conducerea sovietică, așa cum arată documentele - inclusiv această scrisoare din 9 aprilie 1932 către un membru important al Biroului Politic sovietic: „*Dragă Sergo [Ordjonikidze],*

Îți scriu din Novosibirsk. Am fost prin mai multe ferme colective și consider necesar să te informez asupra câtorva aspecte. Am vizitat mai multe colhozuri – neproductive sau mai puțin productive – dar peste tot am găsit aceeași priveliște: o lipsă acută de semințe, foamete, șeptelul înfometat la extrem...”¹³

După victoria din cel de-al Doilea Război Mondial, în condițiile Războiului Rece, politica sovietică de industrializare forțată a continuat pe aceeași bază, afectând durabil lumea satului și, dincolo de ea, productivitatea agriculturii sovietice – atât direct, prin rechiziții la Fondul de Stat, cât și indirect, prin migrația forței de muncă (și așa împuținate de război) de la sat la oraș. Rezultatul a fost perpetuarea în deceniul șase a lipsurilor alimentare, poate nu la nivelul anilor de război, dar la un nivel suficient de insuportabil încât să producă un

¹² Vezi spre exemplu studiile pe această temă ale prof. Alexander Morrison, <https://nu-kz.academia.edu/AlexanderMorrison>

¹³ Documentul se află astăzi în colecțiile **U.S. National Archives**, vezi <https://www.loc.gov/exhibits/archives/coll.html>

lung șir de răscoale populare, ce a culminat cu masacrul de la Uzina de Locomotive Electrice din Novocerkassk (1962)¹⁴. Dându-și seama că nu va putea continua represiunea sângeroasă la această scală, regimul sovietic a fost nevoit să importe mari cantități de grâu pentru a pune capăt foametei care persista de decenii. În 1963, **URSS a fost nevoită să vândă o treime din stocul său de aur** pentru a importa 9,7 milioane tone grâu. De atunci, importurile au crescut de la un an la altul: dacă în 1960 erau de 585.000 t, în 1984-1985 s-a ajuns la un nivel record de 55.5 milioane tone¹⁵ - de **100 de ori** mai mult.

Întrucât dogmatismul marxist-leninist îi împiedica să vadă soluția evidentă – des-cooperativizarea – liderii sovietici au încercat să perpetueze starea de fapt, găsind **noi surse de valută convertibilă**, pentru a finanța importurile alimentare. Ca urmare, în anii '60 – '70, URSS a făcut investiții majore în domeniul petrolier, iar exporturile de petrol au crescut cu o rată medie de 10% pe an: dacă în 1964 se ridicau la 57 milioane tone, în 1989 se ajunsese la 215 milioane tone – adică 35.5% din producție. Aceeași evoluție s-a înregistrat și în domeniul gazelor naturale. Astfel, **importurile de cereale și alimente erau plătite din valuta obținută din exporturile de resurse energetice**. În anii '80, exporturile de petrol și cele de gaz aduceau URSS, an de an, circa 40 miliarde \$, la un preț mediu al barilului de 50\$. Aceasta reprezenta circa 80% din câștigurile URSS în valută convertibilă¹⁶. În aceiași ani, valoarea totală a importurilor agricole a oscilat între 22 și 25 miliarde \$

¹⁴ Acest episod sângeros a fost mult timp necunoscut lumii exterioare, fiind pentru prima oară adus în atenție de laureatul Premiului Nobel pentru Literatură, Aleksandr Soljenițin, în New York Times (14.11.1976 <https://www.nytimes.com/1976/11/14/archives/solzhenitsyn-gives-details-of-uprising-1962-incident-in-southern.html>)

¹⁵ U.S. Department of Agriculture – **Outlook and situation report USSR**, RS 84-4, may 1988, p. 45.

¹⁶ Idem.

pe an¹⁷. Din restul de 15... 18 miliarde \$ se plătea serviciul datoriei externe¹⁸ și se subvenționau atât statele „socialiste”, cât și mișcări teroriste și „revoluționare” din lumea întreagă. Și mai erau și costurile semnificative ale aventurii din Afganistan, unde se aflau 125.000 de militari sovietici, iar Moscova subvenționa și armata regimului comunist local (302.000 militari).

Ca urmare, **stabilitatea socio-economică internă a Uniunii Sovietice a devenit dependentă de cotațiile hidrocarburilor pe piețele internaționale.** Când prețul barilului de petrol se menținea peste 50\$, URSS avea din ce să-și finanțeze politicile interne catastrofale și politica externă păguboasă.

I.2. Lovitura saudio-argentiniană (1985)

Aventura militară sovietică din Afganistan tulbura multe ape: în caz de victorie a marxismului afgan, apărea posibilitatea ca URSS să dobândească acces la Golful Persic. De mai bine de un secol analiștii englezi, apoi americani, avertizau împotriva unei asemenea evoluții, care îngrijora și statele arabe din regiune¹⁹. În ianuarie 1985, președintele american Ronald Reagan și-a început al doilea mandat cu dorința fermă de a îndepărta amenințarea, profitând de noul său omolog, Mihail Gorbaciov, devenit în martie 1985 secretar general al Partidului Comunist sovietic – și pe care îl percepea ca un om slab, influențabil.

Deci, președintele american l-a trimis pe directorul CIA, William J. Casey, la Riad, unde a discutat cu șeful Ahmed

---

¹⁷ *Ibidem.*

¹⁸ În creștere, de la 30,6 miliarde \$ în 1986 la 54,5 miliarde \$, în 1989, cf. Tony Judt – **Epoca postbelică**, Ed. Litera, București 2019 p. 844.

¹⁹ Între anii 1839 și 1919 au fost trei intervenții militare britanice pe teritoriul Afganistanului. Țelul acestor războaie a fost asigurarea hegemoniei britanice în regiune și oprirea expansiunii Imperiului Rus.

Zaki Yamani – ministrul Petrolului. La 13 septembrie 1985 șeful Yamani a declarat că Arabia Saudită își schimbă politica petrolieră, nu își mai limitează producția. Ca urmare, „*producția de petrol a Arabiei Saudite a crescut de patru ori, în timp ce prețul petrolului s-a prăbușit în aceeași măsură, în termeni reali.*”²⁰ În lunile care au urmat, prețul mediu al barilului de petrol, pe piețele internaționale, a căzut de la 50,11\$ la numai 7\$. După acest prim șoc, s-a stabilizat în jurul valorii de 25\$. „*Uniunea Sovietică pierdea aproximativ 20 de miliarde \$ pe an – iar fără acești bani, țara nu putea supraviețui.*”²⁰ La valoarea banilor din acei ani, asta însemna 1.800 tone aur.

Între timp, pe piețele internaționale prețul grâului a crescut, cine știe de ce, **de la 80\$ tona la 170\$ tona**²¹. În 1986, URSS a mai putut importa numai 16 milioane de tone de grâu²² – 30% din cât importase în anii anteriori. Asta a costat rezerva de valută a Băncii de Stat 15 miliarde \$ - totuși, în întreaga Uniune Sovietică rafturile magazinelor s-au golit peste noapte. Iar Armata Sovietică a început retragerea din Afganistan.

I.3. Austeritate, versiunea sovietică (1986-1989)

Până acum, nu am abordat structura exporturilor sovietice de hidrocarburi. Și aici apăreau probleme majore: în anul 1985, din 193.5 milioane tone de petrol exportate de URSS, **numai 15% fuseseră plătite în valută**. Restul

---

²⁰ Yegor Gaidar – **The soviet collapse: grain and oil**. American Enterprise Institute for Public Policy Research, aprilie 2007 (transcriere a conferinței lui I. Gaidar la AEI, din 13 noiembrie 2006, revizuită și completată de dl. Gaidar, apud www.aei.org) accesat la 10.07.2020.

²¹ U.S. Department of Agriculture – op. cit. p. 45.

²² <https://www.indexmundi.com/agriculture/?country=su&commodity=wheat&graph=imports> accesat la 10.07.2020.

– 85% din exporturile de petrol și gaze – erau plătite în produse (*clearing*), aceasta fiind principala modalitate prin care URSS susținea regimurile vasale din Europa de Est (cu excepția României, care era oaia neagră a Lagărului Socialist)²³. Iar în ultimele decenii, ponderea exporturilor de resurse energetice spre Republica Democrată Germană, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria și Bulgaria crescuse de la 54% din producția sovietică din 1970, la 65% în 1980²⁴. În acest mod, Lagărul Socialist primea de la sovietici, numai prin prețurile preferențiale la gaz și petrol, **subsidii anuale care se ridicau la 10 ... 20 miliarde \$**.

În 1985 – 1990, evoluția divergentă a prețurilor la petrol și la grâu a creat o „foarfecă” valutară – ceea ce a obligat Uniunea Sovietică să revizuiască politica sa externă, pentru a încerca să-și mențină stabilitatea socio-economică internă. Mai întâi a început retragerea din Afganistan. Apoi au fost tăiate subsidiile către zecile de mișcări „de eliberare” de pe patru continente. Tot nu a fost de ajuns: între anii 1988 și 1991, rezerva de aur a Băncii de Stat a URSS a scăzut de la mai bine de 2.000 de tone de aur fin la numai 247 tone. Poziția valutară a URSS era atât de fragilă, încât atunci când Moscova a încercat să formeze un consorțiu de 300 de bănci internaționale, pentru a obține un credit sindicalizat de 100 miliarde \$, numai 5 bănci au acceptat să participe – și au oferit doar 5 miliarde \$.

Astfel încât, prin anii 1986 – 1987 a început să fie luată în considerare **reducerea subsidiilor către Lagărul Socialist european**. Iar Mihail Gorbaciov a început

²³ <https://carnegieendowment.org/2017/03/29/formation-and-evolution-of-soviet-union-s-oil-and-gas-dependence-pub-68443#Oil%20and%20Gas%20in%20Soviet%20Foreign%20Trade> accesat la 11.07.2020.

²⁴ Apud <https://carnegieendowment.org/2017/03/29/formation-and-evolution-of-soviet-union-s-oil-and-gas-dependence-pub-68443#Oil%20and%20Gas%20in%20Soviet%20Foreign%20Trade> 11.07.2020.

să se gândească din ce în ce mai serios: **oare rentează ca, risipind anual între 10 și 20 miliarde \$, Uniunea Sovietică – care nu-și mai poate hrăni popoarele - să-și mențină costisitoarea centură de state europene vasale?**

Evident, reducerea subsidiilor sovietice ar fi dus la prăbușirea regimurilor comuniste din Europa de Est – adică exact ceea ce-și doreau americanii și NATO. Și dacă își doreau aceasta, **de ce să nu plătească** pentru a-și vedea visul împlinit ?

Gând în gând cu bucurie, și „adversarul principal” ajunsese la aceeași concluzie. Când Uniunea Sovietică s-a văzut confruntată cu eșecul tentativelor de obținere a unui credit sindicalizat, bancherii sovietici au fost discret avertizați de omologii lor de la *Deutsche Bank*: nu aveau cum să adune 100 miliarde \$ din surse comerciale. URSS era deci constrânsă să înceapă negocieri cu guvernele occidentale pentru un așa-numit „*credit motivat politic*”²⁵.

I.4. Banul și socialismul (1989 – 1991)

În acest context tensionat, la 17 ianuarie 1989 Mihail Gorbaciov a primit vizita unei delegații a *Comisiei Trilaterale*.²⁶ Cei trei emisari ai *Trilateralei* erau fostul secretar de stat american Henry Kissinger, fostul președinte francez Valéry Giscard d’Estaing și fostul premier nipon Yasuhiro Nakasone. Patru zile mai târziu, Mihail Gorbaciov a informat Biroul Politic al CC al Partidului Comunist al URSS despre întâlnire. Stenograma aceasta s-a păstrat

²⁵ Yegor Gaidar, *op. cit.*

²⁶ Comisia Trilaterală, întemeiată de David Rockefeller și de consilierul său, Zbigniew Brzezinski, în iulie 1973, se definește pe sine ca „un grup de discuții non-guvernamental și fără partizanat politic ... care își propune dinamizarea cooperării între Japonia, Europa de Vest și America de Nord... jucând un rol creativ de canal de liber schimb de opinii cu alte țări și regiuni... printre scopurile sale majore fiind și ameliorarea relațiilor Est – Vest”.

și, conform lui Vladimir Bukovski²⁷, care a avut acces la document, discuția a pornit de la constatarea lui Valéry Giscard d'Estaing: „*Domnule președinte, nu vă pot spune exact când se va întâmpla, probabil în 15 ani, dar Europa va fi un stat federal și trebuie să vă pregătiți pentru asta. Trebuie să lucrați cu noi și cu liderii europeni (să stabiliți) cum veți reacționa, cum le veți permite celorlalte state est-europene să interacționeze cu ea sau cum să deveniți o parte a ei; trebuie să fiți pregătiți*”. Henry Kissinger a fost mai direct: „*Cum veți reacționa dacă Europa de Est dorește să se alăture Comunității Europene?*”

Apoi, Henry Kissinger i-a înmănat lui Mihail Gorbaciov un mesaj personal din partea noului președinte ales al SUA, George Bush, prin care-i propunea o înțelegere ruso-americană în ce privește „*rezolvarea problemei*”. A problemei creditului de 100 de miliarde \$, evident: „*A sugerat că ... să facem noi o înțelegere, ca europenii să nu-și ia nasul la purtare*”.

Analiza făcută de Gorbaciov în fața Biroului Politic a fost, într-o primă fază, realistă: „*Ei știu că prietenii noștri le bat deja la ușă... noi nu putem oferi (țărilor Europei de Est) mai mult decât le dăm deja. Și ele au nevoie de tehnologii noi.*” Concluziile au fost mai puțin realiste, Gorbaciov apreciind că URSS trebuia să rezolve această problemă astfel încât, pe viitor, socialismul și prietenia cu Moscova să dureze: „*Vom continua să fim prieteni, fiindcă baza socialistă va fi păstrată în toate (aceste țări). Căile dezvoltării noastre vor fi foarte diferite, dar ne vom păstra numitorul comun.*” (i.e. influența sovietică asupra Europei de Est).

Biroul Politic a aprobat concluzia lui Mihail Gorbaciov: țările Europei de Est sunt pe punctul să se rupă de URSS, iar ruptura e inevitabilă dacă lucrurile sunt lăsate să evolueze ca până acum: „*Dacă nu vom rezolva această problemă,*

²⁷ In „The Brussels Journal”, 27.02.2006.

*se va produce o ruptură și vor fugi de noi... Popoarele acestor țări se vor întreba: ce va face PCUS? Ce fel de lesă va folosi pentru a ne ține înăuntrul (Lagărului Socialist)? Ele pur și simplu nu știu că, **dacă s-ar opinti mai tare, această lesă s-ar rupe**” (s.n.).*

Ca atare, Biroul Politic al PCUS a aprobat raportul Secretarului General și a ordonat „*rezolvarea problemei*”, prin operaționalizarea unui „*mecanism* (s.n.) care să asigure înțelegerea mutuală și interacțiunile reciproce” (între URSS și statele Europei de Est). Acest **mecanism** urma să aibă componente „*de natură politică, economică și militară* (s.n.).” Pe scurt, regimurile comuniste din Europa de Est trebuiau date jos, în țările respective partidele comuniste, până ieri de guvernământ, trebuiau să devină peste noapte partide „social-democrate”. În mod foarte optimist, planificatorii moscoviți apreciau că, în urma unor alegeri libere (primele după decenii!) respectivele partide comuniste „revopsite” urmau să câștige Puterea, procedând ulterior la ample reforme politice și socio-economice.

I.5. Cozile de topor

Decizia Biroului Politic al Comitetului Central al PC(b) US din 21 ianuarie 1989, prin care a aprobat planul propus de Comisia Trilaterală, marchează, în opinia noastră, începutul sfârșitului pentru Lagărul Socialist. Atunci s-au pus în mișcare procesele politico-economice și militare secrete prin care URSS a livrat Occidentului Lagărul Socialist, contra a 163 miliarde \$ credite încasate efectiv între anii 1989 și 1994²⁸. Dar marfa trebuia să fie livrată fără întârziere! Primul pas era curățenia generală: înlocuirea vechilor lideri ai statelor socialiste din Europa de Est cu o nouă generație,

²⁸ 92 de miliarde de la bănci americane și europene, plus 71 miliarde \$ primite în anii 1990 – 1994 de la RFG, în schimbul reunificării germane (cf. Tony Judt – *op. cit.* p.908)

mai prezentabilă, mai maleabilă, care să nu „rupă lesa”, să păstreze „baza socialistă” și „numitorul comun”.

În fiecare dintre aceste țări, în principiu „prietene și aliate”, **URSS avea spioni în poziții înalte, care la ordin puteau „detona” conducerea socialiste respective.** Mecanismul fusese pus la punct după 1968, ca o măsură de precauție față de o eventuală „derivă ideologică” de genul celei care a determinat intervenția militară sovietică de la Praga. Ca urmare:

- În **Polonia** organele sovietice îl aveau pe ministrul de Interne, tovarășul general **Czesław Jan Kiszcak**, recrutat de GRU al URSS la 7 aprilie 1944. Dânsul a primit ordin să sprijine cu toate puterile Opoziția – iar de a doua zi, publicațiile Solidarității au fost tipărite în tipografiile Ministerului de Interne.

- În **Cehoslovacia**, Puterea Sovietică îl avea pe șeful STB (Securitatea cehoslovacă), tovarășul general **Alojz Lorenc**, care alături de tovarășii sovietici de la KGB și GRU (gl. Teslenko, respectiv gl. Gruško) a avut grijă ca ”Revoluția de catifea” să se desfășoare conform planurilor Moscovei.

- În **Bulgaria** cekiștii sovietici aveau oameni de nădejde: **Petăr Mladenov** - ministru de externe, **Andrei Lukanov** - viceprim-ministru, **Dobri Zhurov** - ministru al apărării și **Dimitar Stanicev** - secretar al Comitetului Central cu „Probleme Speciale”. Cel puțin doi dintre ei erau spioni sovietici. Când au primit semnalul de la Kremlin, s-au dus la bătrânul satrap comunist Jivkov și l-au anunțat că e pensionat. După care l-au urcat în mașină și l-au trimis în reședință forțată la vila sa de la Boyana, unde a murit de pneumonie, nouă ani mai târziu.

- În **Ungaria**, KGB, respectiv GRU îi aveau pe președintele Marii Adunări Naționale, devenit ulterior (octombrie 1989) președinte interimar al statului, **Mátyás Szűrös**, pe ministrul de Externe, **Gyula Horn** și – evident! – pe ministrul Apărării, **gl. Ferenc Kárpáti** –